

— „In 't algemeen zou ik die vraag affirmatief beantwoorden... maar dat is een zaak waarbij men zoo geheel op algemeene persoonlijke indrukken moet afgaan. Zonder eenige quaestie beleven wij nu een zekere renaissance, al is die slechts in enkele vakken duidelijk zichtbaar. In de schilderkunst is zij zeer duidelijk zichtbaar en ik zou zeggen — al voel ik mij op dat gebied een weinig bevoegd beoordeelaar — ook in de litteraire productie.

„En dan hebben wij hier te lande iets dat nergens anders wordt gevonden: De liberale theologische ideeën hebben hier doorgewerkt, terwijl ze elders zijn tegengehouden. Men is hier over 't geheel veel vrijer van kerkelijke vooroordeelen; de kerkelijke partijen hebben hier minder invloed en zijn hier vooral minder bigot dan elders. Kuyper en Schaepman zijn voor mij twee intellectueele reuzen, die hun partijen opvoeden en dermate ontwikkelen dat ze door hun eigen richting in andere landen veel te liberaal zouden worden gevonden.

„Voorts is onze politieke en koloniale administratie op 't oogenblik zeer goed. In de *Revue des Deux Mondes* heeft men dat, wat onze koloniën betreft, nog onlangs kunnen lezen in een zeer waardeerend artikel. En een wetgeving als die van Pierson, die geheel origineel is, gaat niet onopgemerkt voorbij in de wetenschappelijke wereld. In elk vak van wetenschap hebben wij trouwens menschen die meetellen.”

Dat ook onze volksenergie is vermeerderd, leidde de heer van Houten af uit de omstandigheid dat, gelijk men in eigen kring kan opmerken, zoo vele families hun zonen naar Oost en West, Transvaal en Amerika laten gaan.

Wat eindelijk in verband met dit alles onze internationale positie betreft....

— „...Deze bestaat ook zonder en buiten ons. Ons volksbestaan wordt niet bedreigd. Twee keer zijn wij in gevaar gebracht, beide malen door Frankrijk. Maar door de versterking van Duitschland is ook onze positie versterkt. Alles hangt er van af dat wij onze plaats waardig innemen.”

* * *

De grondslagen waarop het huisgezin tegenwoordig berust en de veranderingen welke velen daarin willen aanbrengen, dat scheen mij een onderwerp dat aangewezen was om er den schrijver van „God, Eigendom en Familie” over te ondervragen. Dus vroeg ik:

„Blijft u van oordeel dat de fundamenten van ons huisgezin herzien moeten worden?”

— „O ja zeker! Op dat punt hoop ik nog eens *la morale en action* te brengen. Ik heb in de laatste jaren geen gelegenheid gehad om mijn vroegere meening te bevestigen maar ik ben geheel in die richting blijven denken.”

„Hoe zoo? Wenscht u een anderen vorm voor het huwelijk.... of beter gezegd: voor de gemeenschap tusschen man en vrouw?”

— „Verandering in de zeden, nl. afschaffing van het huwelijk is niet noodig. Maar de wetgeving is zoo ongelukkig. Er bestaat ongetwijfeld een zekere natuurlijke ongelijkheid tusschen man en vrouw maar die moet niet door wetten versterkt worden. Onze wet gaat uit van een nog half-katholiek